

## Пресознавчі дослідження в наукових бібліотеках України

4 жовтня 2017 р. відбувся семінар «Координація пресознавчих досліджень у наукових бібліотеках України», в роботі якого взяли участь провідні науковці Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, Книжкової палати України імені Івана Федорова, Наукової бібліотеки імені Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, представники компанії «Архівні інформаційні системи», Наукової технічної бібліотеки Національного авіаційного університету, Наукової технічної бібліотеки Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Сьогодні особливої актуальності набувають питання консолідації зусиль, кооперування наукових бібліотек та установ, що досліджують пресу задля усунення паралелізму в роботі на шляху до створення репертуару вітчизняних періодичних видань; розроблення міжбібліотечного проекту з оцифрування періодики і представлення її online; формування єдиної електронної бази даних газет України від витоків до сьогодення. Під час роботи семінару його учасники ділилися досвідом, активно дискутували довкола проблем, пов'язаних з подальшим розвитком пресознавчих досліджень, висловлювали думки щодо напрямів співпраці.

Завідувачка відділу пресознавства НБУВ, канд. іст. наук **О. А. Вакульчук** у своїй доповіді «Основні напрями роботи відділу пресознавства» зазначила, що відділ є науково-дослідним підрозділом НБУВ, котрий створено на базі відділу газетних фондів (ВГФ) з метою системного, комплексного вивчення періодики на основі вироблених методологічних засад, наукових принципів і методів дослідження. Доповідачка зазначила, що Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського є найбагатшим сховищем газет в Україні, де на даний час зберігається по-

над 246 тисяч річних комплектів газет (понад 30 млн номерів). З огляду на це, є всі підстави для проведення узагальнюючих наукових досліджень як теоретичного, так і науково-практичного характеру на базі фонду. Було наголошено, що у рамках виконання наукової теми, розрахованої на 2016–2018 рр., відділом заплановано продовження видання каталогів, бібліографічних покажчиків газет України; створення електронного каталогу газет України 1816–2016 рр. з фондів НБУВ, котрий репрезентуватиме весь спектр газетної періодики України за 200 років і стане вагомим внеском у справу створення бібліографічного реєстру вітчизняних періодичних видань.

На сучасному етапі провідні позиції у сфері дослідження преси займає Науково-дослідний інститут пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника. Від цієї установи в роботі семінару взяли участь: заступник генерального директора з наукової роботи, директор НДІ пресознавства, д-р наук із соц. комунікацій **Л. В. Сніцарчук**, завідувач відділу наукових досліджень української періодики НДІ пресознавства ЛННБ імені В. Стефаника, д-р філол. наук **М. М. Комариця**, завідувач наукового відділу національної бібліографії української преси НДІ пресознавства ЛННБ ім. В. Стефаника, канд. філол. наук **Н. М. Кулеша**, старший науковий співробітник НДІ пресознавства ЛННБ імені В. Стефаника, канд. філол. наук **О. Р. Дроздовська**.

**Л. В. Сніцарчук** у своєму виступі відзначила, що наступний 2018 р. буде ювілейним (25 років) для НДІ пресознавства (з 1993-го науково-дослідний центр періодики, з 2010-го НДІ пресознавства). Вона доповіла про основні досягнення, перспективи розвитку Інституту, а також про внесок відомих учених у дослідження вітчизняної преси, завдяки яким сформувалася школа українського пресознавства. Доповідачка привітала створення відділу пресознавства в НБУВ, висловила сподівання, що інші наукові бібліотеки також долучаться до вивчення преси, що обговорення актуальних питань дослідження періодики відбу-

ватиметься на постійній основі з метою координації пресознавчих досліджень.

**Н. М. Кулеша** поінформувала присутніх про базу даних вітчизняної преси зазначеного періоду і висловила за перспективу створення історії української преси від XIX до XXI ст. в електронному вигляді. **М. М. Комариця** розповіла про дослідження українських часописів доби Української революції під кутом ідеологічної та бібліографічної парадигм. **О. Р. Дроздовська** доповіла про хід виконання масштабного проекту «Українська журналістика в іменах: особливості створення персоніфікованої історії». Вона зазначила, що за період з 1994-го по 2015 р. вийшло двадцять томів (6000 позицій) видання «Українська журналістика в іменах». У перспективі – видання однойменного словника.

Значний інтерес і чимало запитань викликала презентація проекту «Libragia» як цифрового архіву української періодики, зроблена директором компанії «Архівні інформаційні системи», канд. іст. наук **К. А. Віслобоковим** і керівником проектів компанії – канд. юрид. наук **В. О. Бондаруком**. Виступаючи, вони порушили питання формування міжбібліотечного каталогу оцифрованої періодики з метою усунення паралелізму при створенні цифрових колекцій газет різними установами, де зберігається періодика. **К. А. Віслобоков** висловився за системну скоординовану співпрацю з усіма заінтересованими у такій співпраці. **В. О. Бондарук** підкреслив, що періодика он-лайн – це сьогодні світовий «бренд».

Жваве обговорення викликала доповідь заступника директора Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова» **Г. О. Гуцол** «Періодика України у фондах бібліотек і Книжкової палати: спільні проблеми і шляхи їх вирішення». За словами доповідачки, Книжкова палата зберігає газети від 1917 р. і до сьогодні (близько 11 млн номерів). Фахівцями установи створено відповідну БД (на даний час нею охоплено періодичку 1917–1959 рр.). Нині Книжкова палата працює спільно з компанією «Архівні інформаційні системи» над оцифруванням колекції українських газет 1917–1925 рр. з її фондів. **Г. О. Гуцол** висловила за необхідність створення депозитарію цифрових копій сучасних газет, адже редакції лише деякий час зберігають їхні електронні версії і тому з часом вони можуть бути втрачені назавжди. КП готова взяти функції депозитарію на себе.

Співдоповідь директора Наукової бібліотеки імені Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д-ра наук із соц. комунікацій **О. О. Сербіна** і завідувача відділу Наукової бібліотеки КНУ **І. І. Тищенко** була присвячена матеріалам університетської газети «За радянські кадри», на сторінках якої зафіксована історія вишу і його бібліотеки.

У роботі семінару активну участь взяли співробітники Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, зокрема, відділу фонду юдаїки Інституту рукопису НБУВ. Завідувач відділу, канд. іст. наук **І. А. Сергєєва** зосередилась у своєму виступі на питаннях, пов'язаних з історичною періодизацією російсько-єврейських часописів XIX – першої чверті XX ст., їхнім бібліографічним описом і дефініцією; молодший науковий співробітник **Т. О. Батанова** виступила з повідомленням про єврейські партійні і

позапартійні періодичні видання України 1917–1918 рр., котрі зберігаються у фондах НБУВ; молодший науковий співробітник **О. Ю. Горшихіна** доповіла про дослідження російсько-єврейських періодичних видань 1908–1917 рр. у відділі фонду юдаїки. Фахівці відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства НБУВ поінформували присутніх про дослідження періодики, що зберігається у фонді відділу. Так, канд. іст. наук **О. І. Дзига** розповіла про вивчення ліберальної преси українців Канади та її ролі у громадському русі діаспори; молодший науковий співробітник **Є. В. Шпаргало** поінформував присутніх про події Української революції 1917–1921 рр. – як їх бачили і інтерпретували дописувачі часопису «Вісті комбатанта»; молодший науковий співробітник **П. І. Шекера** присвятив свою доповідь електронному каталогу НБУВ, зокрема, відображенню в ньому ретроспективних друкованих журналів; молодший науковий співробітник відділу пресознавства **І. М. Швець** виступила з інформацією про дослідження протестантських газетних видань, що зберігаються у фондах НБУ; молодший науковий співробітник, канд. іст. наук **С. В. Дригайло** і завідувач відділу НБУВ **Н. М. Носкіна** представили друкований каталог «Газети України 1956–1960 років у фондах НБУВ». Доповідачі наголосили, що вперше до бібліографічного покажчика внесено багатотиражні колгоспні газети. У роботі семінару взяли участь й інші фахівці, які виявили інтерес до проблем пресознавства.

Завершальною на семінарі була доповідь провідного наукового співробітника Інституту історії України НАН України, д-ра іст. наук **Г. Я. Рудого** «Газетна періодика України як об'єкт аналітично-джерелознавчих досліджень». Доповідач виокремив основні проблеми розвитку сучасного пресознавства, окреслив можливі перспективи наукових досліджень у цій галузі.

Семінар пройшов у творчій атмосфері конструктивного обміну думками і пошуку рішень актуальних проблем.

Виступаючи, учасники семінару висунули цілу низку пропозицій і рекомендацій. Серед них:

1. Реорганізувати пресознавчий семінар у секцію, яка б працювала у рамках щорічної Міжнародної наукової конференції НБУВ.

2. Зусиллями вчених наукових бібліотек України розробити уніфіковану методику дослідження газетної періодики.

3. Науковим бібліотекам спільно з Книжковою палатою України створити реєстр лакун періодичних видань.

4. Сформувати єдину електронну бібліографічну базу газет України від заснування першої газети до сьогоднішнього з визначенням спільного координатора.

5. Компанії «Архівні інформаційні системи» створити цифрові колекції періодики, що зберігаються у фондах різних установ України і забезпечити надання безкоштовного доступу до цього інформаційного ресурсу провідним вітчизняним бібліотекам.

6. Фахівцям бібліотек України підготувати пропозиції до відповідних державних установ щодо створення державної Програми всеукраїнського інформаційного ресурсу періодичної преси України.

**Ольга Вакульчук,**  
зав. відділу НБУВ